

ІСТОРИЧНА БІОГРАФІСТИКА

УДК 330.8 (477)

Анатолій Григорук

ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ ВОЛОДИМИРА НАВРОЦЬКОГО (ДО 170-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

У статті висвітлюється багатогранна наукова діяльність Володимира Навроцького – першого дослідника економіки Галичини. Проаналізовано його основні економічні праці. Розглянуто економічні причини зубожіння селян, колоніальну сутність економіки Галичини в складі Австро-Угорської імперії, несправедливість податкової системи.

Ключові слова: В. Навроцький, Галичина, економіка, податки, сільське господарство, пропінанція.

Важливим завданням сучасної історико-економічної науки є дослідження наукової діяльності визначних особистостей, чиї життя та діяльність замовчувалися та фальшувалися у радянський період. До них належав Володимир Михайлович Навроцький (1847–1882) – український економіст, статистик, публіцист та громадський діяч.

В українській історіографії та історії економічної думки відсутні спеціальні наукові дослідження про науковий доробок В. Навроцького. Окремі аспекти його подвижницької діяльності у різний час вивчали І. Витанович [1–2; 8], С. Злупко [3; 7], М. Грицик [8], В. Небрат [16]. Спробою відкрити сучасникам можливості системного дослідження наукової спадщини нашого видатного співвітчизника стало видання у 2004 р. географічно-статистичних і статистико-економічних праць В. Навроцького [15].

Метою наукової статті є спроба проаналізувати економічні погляди В. Навроцького у контексті сучасних викликів, що постали перед українським народом, державою та науковою елітою.

Народився В. Навроцький 18 листопада 1847 р. У с. Котузові, нині Терехівського району Тернопільської області, в сім'ї священика. Навчався у Коломийській та Станіславській гімназіях [1, с. 10]. Народження В. Навроцького припало на час великих надій для українського народу в Галичині. Перша його весна була й “весною народів”. Її радісно тоді зустріли галицькі українці, сподіваючись, що їх політичне, суспільне й економічне життя полине новим руслом. Ліквідація панщини в Галичині у травні 1848 р. мала доленосне значення для подальшого економічного розвитку краю. «Рік 1848 у Галичині, – писав І. Франко, – був початком нової доби в економічному побуті селянства через знесення панщини і міщанства, через бурхливі рухи і автономістичні змагання важніших міст цілого краю» [19, с. 288]. «Будьмо народом!» – закликала Головна Руска Рада у першому своєму маніфесті 15 травня 1848 р., сподіваючись, що стати чесним, освіченим, вільним народом допоможе їм цісарська конституція та той настрій, що запанував в усій Європі тієї «весни». Та «весна народів» швидко минула, не виправдавши надій усіх народів Австрійської імперії [1, с. 11].

Значний вплив на світогляд В. Навроцького мали українські і зарубіжні демократи, твори Т. Шевченка та ін. Рациональне мислення і глибокий патріотизм, характерні для нього, допомогли йому прийти до висновку, що весь український народ підніметься проти ворога й виборє собі повну самостійність, зминеться голод і журба, що всі стануть рівними братами і настане свобода на дорогій Україні» [1, с. 25]. У 1866 р. він закінчив гімназію і почав вивчати право у Львівському, а потім у Віденському університетах.

Крім правничих, відвідував етнографічні студії і почав цікавитися суспільними й економічними питаннями Галичини. Допомогало йому в тому знання німецької, французької, італійської та інших мов [1, с. 26–27].

В. Навроцький взявся досліджувати економічні причини зубожіння українців Галичини. Значний вплив на його економічні погляди мав М. Драгоманов, який залучав майбутнього вченого до економічних досліджень. У своїх працях науковець спирався на теорію трудової вартості та інші теоретичні висновки А. Сміта і Д. Рікардо, а також вчення фізіократів. Наукова творчість В. Навроцького почалася з 1872 р. і найбільш продуктивною була до 1877 р., тобто впродовж перших п'яти років праці і тісних взаємин з М. Драгомановим, який радив йому читати реалістичні твори й заохочував до аналізу економічних відносин.

Предметом досліджень науковця стали соціально-економічні відносини 70-х років XIX ст. в Галичині, вченому допомогло в цьому глибоке знання життя селян [14, с. 496]. В. Навроцький розумів його колоніально-аграрний характер. Підтвердженням тому є факт, що 86 % населення

краю зайнято у сільському господарстві [13, с. 77]. «Рільничий край, – наголошував економіст, – бідний край» [13, с. 35]. Його статті «Про промислову кризу в Австрії» (1873 р.), «Реформа домового податку і «Слово» (1874 р.), «Що нас коштує пропінанція?» (1875 р.), «Руська народність у школах галицьких» (1876 р.), «Класові інтереси і інтереси народу» (1876 р.), «Подвійна крейда», «Герої подвійної крейди» (1881 р.), «П'янство і пропінанція в Галичині» (1882 р.) та інші вперше з «різних боків вияснювали загадку народної нужди і темноти» [19, с. 239].

Учений всебічно охарактеризував у своїх науково-публіцистичних статтях негативні економічні, моральні наслідки залишків кріпацтва і одночасно висвітлив соціально-економічні явища, пов'язані з розвитком капіталістичного товарно-грошового виробництва. В. Навроцький досліджував процес диференціації селянства, закономірності розвитку заробітної плати в промисловості й землеробстві. Економіст писав, що відносини, які склалися між поміщиками і селянами, дорівнюють «економічній неволі селян», а в проблемах зарплати «зосереджується вся суть нашого соціального питання» [4, с. 258].

Економічні праці В. Навроцького характеризуються великою насиченістю статистичними даними, їх детальним аналізом. Його першою статистичною працею була рецензія на працю В. Рапацького «Населення Галичини», опубліковану в «Правді». У ній дослідник проявив багато самостійності в оперуванні фактологічним матеріалом, виклав та обґрунтував оригінальні думки щодо суспільно-економічних відносин рідного краю. У праці автор найширше зупинився на розділах про національний, релігійний і суспільний склад населення Галичини, старався на основі статистичних даних показати співвідношення українського народу до польського. Поляків тоді було більше, ніж українців, на 178 390 осіб, але чисельність українців переважала серед духовної інтелігенції (відповідно 2305 і 1843 осіб).

Найбільше у праці В. Навроцький хотів показати співвідношення зайнятих українців і поляків у промисловості, торгівлі і серед дрібних ремісників. За статистичними даними В. Навроцького на українців серед цих сфер діяльності припадало 10–15 %, на поляків – 40–45 і на євреїв, переважно у торгівлі, – 50 %. У праці науковець широко розглянув суспільне значення торгівлі, розкритикував гендлярів, які нещадно експлуатували населення і сприяли «упадку моральних популяційних відносин» [1, с. 55–56]. В. Навроцький у рецензії також наголосив, що без знання економічних відносин найшляхетніші наміри перетворюються на порожні абстракції. Економічними проблемами в Галичині до «найновіших часів займалася хіба тільки «ласка Божа», бо з наших людей, адміністраторів, літераторів, учених – ніхто» [9, с. 848], прийшов до висновку науковець. Враховуючи, що господарські процеси розвиваються за об'єктивними економічними законами, він складав статистичні таблиці, на підставі яких робив глибокі наукові висновки, давав рекомендації, що не втратили актуальності й сьогодні [17, с. 497]. Це, зокрема, видно на аналізі сімейного бюджету і заробітків робітників. На його основі вчений дійшов висновку, що «ціна праці має стремління до крайнього зниження» [6, с. 153].

В. Навроцький охарактеризував колоніальну сутність економіки Галичини в складі Австро-Угорської імперії. У своїх працях вчений захищав економічні інтереси селянства, піддав критиці аграрну програму галицьких поміщиків і податкове законодавство Австро-Угорщини.

У статтях «Реформа домового податку і «Слово», «Шляхетні захисники народу» та «Подвійна крейда» він аргументовано розкриває грабіжницький і соціально несправедливий характер податкової системи Австрійської імперії. У 1875 р. в статті «Реформа домового податку і «Слово» він розкритикував антинауковість і шкідливість запропонованої урядом австрійської податкової реформи 1847 р., яка мала стати великим тягарем для населення сіл і містечок й була корисною жителям великих міст, зокрема віденським підприємцям і торговцям. За запропонованим податковим кодексом селяни мали платити податок від будинку на 19 крейцерів більший, ніж раніше, а сума податкових платежів віденських капіталістів в цілому повинна була зменшитися на 180 тис. ринських [11, с. 412]. Проект податкової реформи прирівнював будинок у Відні, який міг стояти близько 300 років, і хатину в галицькому селі, яка могла простояти до 20 років, а не 67, як передбачав проект закону. В. Навроцький твердив, що селянин від своєї хатини не має доходу, її постійно необхідно ремонтувати, щоб не розвалилася, і тому не повинен платити за неї податку. Тим більше, що часто бувало важко зрозуміти, де стайня, а де житло для сім'ї: багато селянських живе разом з «телятами, підсвинком, квочкою на яйцях і гусятами» [11, с. 416]. Після дискусії навколо цього питання, яка започаткована В. Навроцьким, закон про домовий податок запроваджений не був [1, с. 59–60].

Через два роки в Державній Раді у Відні почалася нова податкова акція, ініційована галицькими великими землевласниками під гаслом «захисту інтересів краю». Метою її було не допустити уряд до запровадження загального прогресивного податку на доходи, а зробити цей податок додатковим. На це В. Навроцький відповів політичною статтею «Шляхетні захисники народу» (1877 р.), у якій старався зняти ілюзорну маску добродійності з магнатсько-шляхетських

представників краю. Вони хотіли показати себе захисниками інтересів селян виступаючи проти урядового проекту податкового законодавства, який насамперед не задовольняв їх інтереси. В. Навроцький прихильно поставився до урядового проекту податкової реформи і підтримав його статистичними і теоретичними аргументами, вказав на невірність тверджень шляхти, буцімто вона до того платила більші податки, ніж селяни, доказував, що необхідно платити особистий податок з доходу за прогресивною шкалою з усього свого доходу [1, с. 60].

На основі власних досліджень В. Навроцький прийшов також до висновку, що податок, згідно із податковим законодавством, ставився у відповідність не з чистим доходом, а з об'єктом, який повинен давати дохід. Очевидно тому в австрійських податкових постановах не було й мови про чистий дохід, а лише про дохід, що приносить «грунт, дім, локований у готових грошах капітал, ремесло, фабричний промисел, гандель, особисті услуги, – кожне з них окремо, неначе б кожна з цих речей була якоюсь фіктивною особою, живучою для себе» [12, с. 781]. В. Навроцький зробив правильний висновок, що за такої системи великі капіталісти і поміщики мали можливість приховати величину свого доходу.

Ще раз В. Навроцький виступив проти опонентів реформи в статті «Класові інтереси і інтереси народу» (1877 р.). Науковець охарактеризував, які податки великі промисловці платили раніше і які мають платити відповідно до нового закону, що вони критикуючи закон, виходять не з інтересів країни, а зі своїх класових інтересів. Робив це він на прикладах існуючих тоді податкових систем Англії, Німеччини та інших країн [1, с. 61].

Найважливішою з цієї тематики була праця В. Навроцького про несправедливий розподіл земельного податку в Галичині між великими землевласниками і селянами «Подвійна крейда» і доповнення до неї у статті «Герої подвійної крейди» (1881 р.). У них він роз'яснює як власники великих маєтків маючи політичну владу, повертали законодавство на свою особисту користь, перекладали частину своїх податкових зобов'язань, як контрибуцію на плечі бідного селянства [1, с. 61–62].

Глибоко дослідивши еволюцію селянських господарств у Галичині ХІХ ст., науковець розкрив механізм їх переходу від натурального до ринкового господарства, процес зростання лихварської і банківської заборгованості селян і зробив висновок, що четверта частина селянської землі належить лихварям [6, с. 154].

З наукової точки зору цікавими були дві його праці про пропінанцію і п'янство в Галичині: «Що нас коштує пропінанція» (1876 р.) і «П'янство і пропінанція в Галичині» (1877 р.). Перша стала відгуком на актуальну проблему ліквідації пропінанції (монополії шляхти на виробництво та продаж спиртних напоїв) і вказувала на погіршення становища селянських мас.

Праця «П'янство і пропінанція в Галичині» є соціологічним поглибленням першої праці і відповіддю тим, хто заперечував зубожіння села, а коли було це неможливо не визнавати, тоді пояснювали його лінивством, п'янством і темнотою народних мас. В. Навроцький відповідає їм не словами, а цифрами, доказуючи, що вони «обертають kota хвостом» – беруть наслідки за причини, а дійсних причин вони не хочуть бачити. Він старався показати явища моральної й матеріальної злиденності сільського населення на основі статистичних даних про заробітну плату й бюджет селянської родини. Отже, порівняння прибутків і витрат селянського господарства в Галичині є головною частиною праці В. Навроцького. Цифри говорять, писав учений, що кожний новозакладений шинок відбирає у дітей можливість шкільної освіти, що кожний «крейцер добутий паном на продажі горілки, облитий не тільки кривавим потом, але й слізьми селянських родин на утрату дорослих і не дорослих рідних, котрим горілка завчасу відібрала посередньо або безпосередньо життєві сили» [10, с. 54].

Результати його наукових досліджень використовували такі видатні діячі, як М. Драгоманов, С. Подолинський, О. Терлецький та особливо І. Франко, який найбільше цинив тих економістів і ті теорії, які спиралися на аналіз дійсності. І. Франко називав В. Навроцького першим галицько-українським економістом [21, с. 87].

Висока оцінка наукової діяльності В. Навроцького пояснюється ґрунтовністю його статистико-економічних досліджень. «Супроти патріотичної фразеології, якою жили тодішні ученицькі громади, Навроцький, – писав І. Франко, – вчасно привик ставити тверезі вимоги основного пізнання життя і його насущних потреб. Записавшись у Львові на правничі студії, він, основне, наскільки се тоді було можливе, познайомився з суспільною економією і статистичним методом студювання явищ народного життя і, ставши фінансовим урядником, дав руській громаді уперве ряд основних наукових праць, що з різних боків вияснявали загадку народної нужди і темноти» [19, с. 371].

Визнаючи талановитість і відзначаючи наукову діяльність В. Навроцького, І. Франко високо цинув його дослідження «Реформа домового податку і «Слово», «Що нас коштує пропінанція?», «Руська народність у школах галицьких», які мали велике наукове значення. Серед чималої наукової спадщини вченого він відзначив надруковані в часописі «Діло» праці «Подвійна крейда,

студія над податком ґрунтовим», «Герої подвійної крейди» і «Реставрація економічна», де «немилосердно демаскував польські забаганки – будувати панування на руській землі» [19, с. 372].

Оцінюючи творчість В. Навроцького, І. Франко зарахував його до класиків української статистики. Складається враження, що нікого з українських економістів і громадських діячів він так не цінував, як В. Навроцького. У вірші «На смерть Володимира Навроцького» поет назвав його святим. Зокрема, І. Франко писав:

І світлом ума свого він освітив
Шинки брудні, вбогії хати,
І всюди незрячим очам він відкрив
Недолю, і здирство, і страти.

... ..

Тож днесь, коли чистий огонь той погас
У млах, що над нами нависли,
Най пам'ять його свята буде для нас,
Святі його діла і мислі [20, с. 335].

Таким чином, наукова спадщина В. Навроцького не втратила актуальності донині. Це стосується передусім її положень про захист економічних інтересів народу, створення політико-правових умов для господарського розвитку та соціального прогресу. Звертаючись до наукової спадщини В. Навроцького за сучасних умов, необхідно відзначити, що вчений закликав не піддаватися швидкоплинним інтересам і корисливості, не віддавати все на самоплив ринкового механізму. Без сумніву, потрібно здійснювати таку економічну політику, щоб виробництво створювало передумови для розширення зайнятості людей і збільшення споживання. Відзначимо, що В. Навроцький зробив чималий внесок у розвиток української науки і його науковий спадок потрібно глибоко й ретельно вивчати нащадкам.

Список використаних джерел

1. Витанович І. Володимир Навроцький (1847–1882). Перший український статистик-економіст в Галичині на тлі своєї доби. Львів, 1934. С. 82.
2. Витанович І. Навроцький Володимир (1847–1882) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. Львів, 1996. Т. 5. С. 1672–1673.
3. Володимир Навроцький // Українська економічна думка: хрестоматія / Упоряд. наук. ред. пер., автор вступ. розд. і біогр. довід. С. Злупко. К.: Знання, 1998. С. 178–185.
4. Городиський Л., Зінчишин І. Мандрівка по Теребовлі і Теребовлянщині: історичний нарис-путівник. Львів: Каменяр, 1998. С. 258.
5. Злупко С. «І світлом ума він освітив...» // Українська економічна думка: постаті і теорії. Львів: Євросвіт, 2004. С. 152–156.
6. Злупко С. Економічні погляди В. Навроцького // З історії економічної думки України. К., 1961. С. 98–121.
7. Витанович І. «Лицем органічної праці» – Володимир Навроцький і його вплив на сучасників // Витанович І. Історія українського кооперативного руху. Нью-Йорк, 1964. С. 80–84.
8. Навроцький В. Ludność Galicji przez Władysława Rapackiego // Правда. 1874. Ч. 9–10. С. 848.
9. Навроцький В. П'янство і пропінація в Галичині // Громада: Українська збірка. 1882. Ч. V. С. 54.
10. Навроцький В. Реформа домового податку і «Слово» // Правда. 1875. Ч. 10. С. 412.
11. Навроцький В. Шляхетні захистники народу // Правда. 1877. Ч. 20. С. 781.
12. Навроцький В. Що нас коштує пропінація? // Правда. 1876. Ч. 1, 2. С. 31.
13. Навроцький Володимир Михайлович: український економіст, статист, публіцист // Провідники духовності в Україні: довідник / За ред. І. Ф. Кураса. К.: Вища школа, 2003. С. 496–497.
14. Навроцький В. Географічно-етнографічні та статистично-економічні праці; наук. ред. і вступ. ст. д-ра екон. наук, проф. С. Злупко. Львів, 2004. 579 с.
15. Небрат В. В. Українська фінансова думка другої половини XIX – початку XX століть: монографія. К.: ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України», 2007. 224 с.
16. Студинський К. Галичина й Україна в листуванні 1862–1884 рр.: Матеріали до історії української культури в Галичині та її зв'язків з Україною. Т. 1. Х.; К.: Пролетар, 1931. 604 с.
17. Франко І. З останніх десятиліть XIX в. // Зібрання творів у 50-ти томах; ред. кол.: Є. П. Кирилюк (голова) та ін. Т. 41. К.: Наук. думка, 1984. С. 471–529.
18. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури // Зібрання творів у 50-ти томах; ред. кол.: Є. П. Кирилюк (голова) та ін. Т. 41. К.: Наук. думка, 1984. С. 194–470.
19. Франко І. Поезія. На смерть Володимира Навроцького // Зібрання творів у 50-ти томах; ред. кол.: Є. П. Кирилюк (голова) та ін. Т. 2. К.: Наук. думка, 1976. С. 334–335.
20. Франко І. Українсько-руська (малоруська) література // Зібрання творів у 50-ти томах; ред. кол.: Є. П. Кирилюк (голова) та ін. Т. 41. К.: Наук. думка, 1984. С. 74–100.

References

1. Vytanovych I. Volodymyr Navrots'kyu (1847–1882). Pershyy ukraïns'kyu statystyk-ekonomist v Halychyni na tli svoeyi doby [Volodymyr Navrotskyi (1847–1882). The first Ukrainian statistician-economist in Galicia on the background of his time]. L'viv, 1934. S. 82.
2. Vytanovych I. Navrots'kyu Volodymyr (1847–1882) [Volodymyr Navrotsky (1847–1882)]. Entsyklopediya ukraïnoznavstva / Za red. V. Kubiyovycha. L'viv, 1996. T. 5. S. 1672–1673.
3. Volodymyr Navrots'kyu [Volodymyr Navrotskyi]. Ukraïns'ka ekonomichna dumka: khrestomatiya / Uporyad. nauk. red. per., avtor vstup. rozd. i biohr. dovid. S. Zlupko. K.: Znannya, 1998. S. 178–185.
4. Horodys'kyu L., Zinchyshyn I. Mandrivka po Terebovli i Terebovlyanshchyni: istorychnyy narys-putivnyk [Traveling on Terebovlya and Terebovlya region: Historical essay-guide]. L'viv: Kamenyar, 1998. C. 258.
5. Zlupko S. «I svitlom uma vin

osvityv...» [«And he illuminated the light of mind ...»]. *Ukrayins'ka ekonomichna dumka: postati i teoriiy*. L'viv: Yevrosvit, 2004. S. 152–156. 6. Zlupko S. *Ekonomichni pohlyady V. Navrots'koho* [Economic Views of V. Navrotsky]. *Z istoriyi ekonomichnoyi dumky Ukrayiny*. K., 1961. S. 98–121. 7. Vytanovych I. “Lysem orhanichnoyi pratsi” – Volodymyr Navrots'kyy i yoho vplyv na suchasnykiv [«The Person of Organic Labor» - Volodymyr Navrotsky and his Impact on his Contemporaries]. Vytanovych I. *Istoriya ukrayins'koho kooperatyvnoho rukhu*. N'yu-York, 1964. S. 80–84. 8. Navrots'kyy V. *Ludnosc Galicji przez Wladyslawa Rapackiego*. Pravda. 1874. Ch. 9–10. S. 848. 9. Navrots'kyy V. *Pyanstvo i propinatsiya v Halychyni* [Drug and Propation in Galicia]. Hromada: *Ukrayins'ka zbirka*. 1882. Ch. V. S. 54. 10. Navrots'kyy V. *Reforma domovoho podatku i “Slovo”* [Reform of the domestic tax and «Word»]. Pravda. 1875. Ch. 10. S. 412. 11. Navrots'kyy V. *Shlyakhetni zashchytnyky narodu* [Noble defenders of the people]. Pravda. 1877. Ch. 20. S. 781. 12. Navrots'kyy V. *Shcho nas koshtuye propinatsiya?* [What is propynastic worth for us?]. Pravda. 1876. Ch. 1, 2. S. 31. 13. Navrots'kyy Volodymyr Mykhaylovych: *ukrayins'kyy ekonomist, statyst, publitsyst* [Navrotsky Volodymyr Mikhailovich: Ukrainian economist, statistician, publicist]. *Providnyky dukhovnosti v Ukrayini: dovidnyk / Za red. I. F. Kurasa*. K.: Vyscha shkola, 2003. S. 496–497. 14. Navrots'kyy V. *Heorafichno-etnografichni ta statystychno-ekonomichni pratsi* [Geographical and ethnographic and statistical-economic work]; *nauk. red. i vstup. st. d-ra ekon. nauk, prof. S. Zlupka*. L'viv, 2004. 579 s. 15. Nebrat V. V. *Ukrayins'ka finansova dumka druhoji polovyny XIX – pochatku XX stolit': monohrafiya* [Ukrainian financial thought of the second half of the nineteenth and early twentieth centuries: a monograph]. K.: DU “In-t ekonomiky ta prohozuvannya NAN Ukrayiny”, 2007. 224 s. 16. *Studyns'kyy K. Halychyna y Ukrayina v lystuvanni 1862–1884 rr.: Materialy do istoriyi ukrayins'koyi kul'tury v Halychyni ta yiyi zvyazkiv z Ukrayinoyu* [Galicia and Ukraine in the correspondence of 1862–1884: Materials to the history of Ukrainian culture in Galicia and its ties with Ukraine]. T. 1. Kh.; K.: Proletar, 1931. 604 s. 17. Franko I. *Z ostannikh desyatylyt' XIX v.* [From the last decades of the nineteenth century]. *Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh*; red. kol.: Ye. P. Kyrylyuk (holova) ta in. T. 41. K.: Nauk. dumka, 1984. S. 471–529. 18. Franko I. *Narys istoriyi ukrayins'ko-rus'koyi literatury* [Essay on the history of Ukrainian-Russian literature]. *Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh*; red. kol.: Ye. P. Kyrylyuk (holova) ta in. T. 41. K.: Nauk. dumka, 1984. S. 194–470. 19. Franko I. *Poeziya. Na smert' Volodymyra Navrots'koho* [Poetry. On the death of Volodymyr Navrotsky]. *Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh*; red. kol.: Ye. P. Kyrylyuk (holova) ta in. T. 2. K.: Nauk. dumka, 1976. S. 334–335. 20. Franko I. *Ukrayins'ko-rus'ka (malorus'ka) literatura* [Ukrainian-Russian (malorussian) literature]. *Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh*; red. kol.: Ye. P. Kyrylyuk (holova) ta in. T. 41. K.: Nauk. dumka, 1984. S. 74–100.

Anatolii Hryhoruk

ECONOMIC VIEWS OF VOLODYMYR NAVROTSKYI

The article reveals multi-sided scientific work of Volodymyr Navrotskyi the first researcher of the Galician economy. His main works on economy are analyzed. Economic reasons of impoverishment of the peasantry, colonial essence of the Galician economy as a part of Austro-Hungarian Empire, injustice of tax system are considered in the article.

Key words: V. Navrotskyi, Galicia, economy, taxes, agriculture, propination.